

ساده نویسی در کتاب مطالعات اجتماعی ناشنوایان

نسرین معصومی

عضو گروه نالیف کتب مطالعات اجتماعی

ویژه دانش آموزان ناشنوا

منظور از تفاوت فردی از دیدگاه آموزشی، آن دسته از تفاوت‌های جسمی-ذهنی و روانی است که سازگاری فرد را در محیط آموزشی تحت تأثیر قرار می‌دهد. با این دیدگاه است که سازمان آموزش و پرورش استثنایی، به انگیزه کمک به کودکانی که استثنایی نام گرفته‌اند تشکیل شده است. در این راستا سازمان خود را موظف دانسته که طبق اصل سی‌ام قانون اساسی جمهوری اسلامی، وسایل آموزش و پرورش

هر چه موضوع تفاوت‌های فردی در نظام آموزش و پرورش یک کشور بیشتر و بهتر مورد توجه قرار گیرد، سبب شکوفایی بیشتر استعدادها، بروز خلاقیت‌ها و پیشرفت و پیشبرد تمدن و فرهنگ آن کشور خواهد بود

رایگان را تا پایان دوره متوسطه برای این عزیزان فراهم کند. در ادامه همین سیاست است که دست‌اندرکاران آموزش کودکان استثنایی تلاش می‌کنند تا در حد توان، امکانات مطلوب‌تری برای تحصیل کودکان فراهم کنند.

کتاب مطالعات اجتماعی ویژه ناشنوایان نیز، یکی از نتایج تلاش دلسوزان کودکان استثنایی است. آنان که با این

امروزه این مطلب که هر فردی در انواع زمینه‌ها، استعدادها، علایق و توانایی‌ها و ناتوانی‌ها منحصر به فرد و متفاوت با دیگران است، بسه عنوان اصل تفاوت‌های فردی در میان دانشمندان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت دارای اهمیت خاصی است. موضوع تفاوت‌های فردی تنها یک اصل تئوریک نبوده بلکه صددرصد کاربردی است.

هر چه موضوع تفاوت‌های فردی در نظام آموزش و پرورش یک کشور بیشتر و بهتر مورد توجه قرار گیرد، سبب شکوفایی بیشتر استعدادها، بروز خلاقیت‌ها و پیشرفت و پیشبرد تمدن و فرهنگ آن کشور خواهد بود و حتی به منظور پیش‌گیری از بروز برخی اختلالات عاطفی و یادگیری نقش مهمی را ایفا می‌کند. اما تفاوت‌های فردی دارای دو مفهوم عام و خاص هست. عام به این معنی که همه انسان‌ها با هم متفاوت‌اند و حتی یک انسان، در استعدادها و علایق خود و نیز در مراتب مختلفی از تفاوت با دیگران قرار دارد و در معنای خاص

کتاب آشنا شده‌اند، شاید در نگاه اول با نگرشی منتقدانه به ظاهر ساده آن بنگرند، که صد البته این نگرش در صورتی که با دلیل و بجا ارائه شود مایه تشکر مؤلفین و موجب بهتر و کامل‌تر شدن کتاب خواهد بود. اما آنچه در ذیل به آن اشاره خواهد شد، دفاعیه‌ای جهت برانت از خطا و اشتباه نیست بلکه مقصود ارائه دیدگاه‌های مثبت و سازنده‌ای است که دست‌اندرکاران تهیه کتاب در حین نگارش مدنظر داشته‌اند و آن را از پس سال‌ها تدریس به عنوان تحفه و ارمغانی از تجربیات معلمی خود بیان می‌دارند. قبل از آنکه به خصوصیات مثبت کتاب مطالعات اجتماعی ویژه ناسنویان بپردازیم بجاست که برای شناخت بهتر و یادآوری مجدد به تعریفی از کودکان استثنایی پرداخته و نیز بطور خلاصه با ویژگی‌های کودکان ناسنوا آشنا شویم.

از نظر آموزشی و پرورشی، کودک استثنایی کودکی است که به جهت خصوصیات جسمی، ذهنی و روانی که دارد نمی‌تواند به تحصیل و آموزش و پرورش در مدارس عادی بپردازد و برای ادامه تحصیل و استفاده از حداکثر توانایی‌هایش لازم است در کلاس‌ها یا مدارس و با روش و امکانات متفاوتی آموزش ببیند. در رابطه با کودک ناسنوا، خصوصیت جسمی (فقدان بخش مهمی از شنوایی) مورد نظر می‌باشد که کودک را ملزم به آموزش ویژه می‌سازد.

مؤلفین کتاب همواره سعی داشته‌اند که تا حد امکان سادگی کلمات و قابل فهم بودن کلمات و جملات را در سرتاسر کتاب حفظ کرده و از طولانی‌شدن جملات بپرهیزند.

از آنجایی که کودکان ناسنوا با توجه به میزان، سن و زمان ناسنوایی درجاتی از محرومیت را متحمل می‌شوند، به همان نسبت در فراگیری گفتار و استفاده از امکاناتی که برای افراد شنوا موجود است دچار محرومیت خواهند شد. بطور خلاصه این کودکان علیرغم اینکه در کارهای عینی و

عملی مانند سایر کودکان موفق می‌باشند، اما پیشرفت آنها در امور ذهنی و مجرد دچار آسیب گشته و اثرات آن بر روی فراگیری زبان، درک گفتار و به تبع آن در امور تحصیلی و اجتماعی بصورت درجات متفاوتی از تأخیر و عقب ماندگی ظاهر می‌گردد.

در اینجاست که خصوصیت «ساده‌نویسی» در کتاب مطالعات اجتماعی به عنوان یک ویژگی مثبت مدنظر نگارندگان و مؤلفین آن بوده است. مؤلفین کتاب همواره سعی داشته‌اند که تا حد ممکن سادگی کلمات و قابل فهم بودن کلمات و جملات را در سرتاسر کتاب حفظ کرده و از طولانی‌شدن جملات بپرهیزند. آنچنان که نه تنها

سادگی کتاب تنها در جملات و کلمات آن مشاهده نمی‌شود، بلکه طرز نگارش آن در قالب داستان و گفتگو در پایه‌های پایین‌تر، یکی دیگر از نشانه‌های این سادگی است.

معلم مربوطه در کلاس قادر به تدریس ساده و روان باشد بلکه خواندن کتاب نیز برای دانش آموز لذت بخش و رغبت‌انگیز جلوه کند. و کودک حتی بدون کمک قابل ملاحظه‌ای از دیگران قادر به فهم مطالب آن باشد.

سادگی کتاب تنها در جملات و کلمات آن مشاهده نمی‌شود بلکه طرز نگارش آن در قالب داستان و گفتگو در پایه‌های پایین‌تر، یکی دیگر از نشانه‌های این سادگی است. داستان‌ها و گفتگوهای کوتاهی که از زندگی روزمره کودک نشأت گرفته است، سادگی دروس را دوچندان کرده است.

نکته دیگری که به سادگی کتاب رونق بخشیده است درهم تنیدگی مفاهیم تاریخ، جغرافی و تعلیمات مدنی در قالب دروسی واحد است. مؤلفین کتاب اعتقاد دارند که تسفیک مطالب اجتماعی در مرزها و محدوده‌های جغرافی، تاریخ و تعلیمات مدنی در سطح دبستان و با

نکته آخر اینکه در ادامه هر درس تمریناتی نیز آورده شده اما نه از نوع تمرینات رایج و پرسش‌های انشایی که با جابجایی حتی یک «واو» دانش آموز را متهم به تنبلی و بی‌دقتی می‌کند، بلکه سعی گردیده است تا اولاً تمرینات کاربردی باشد و در زندگی روزمره کودک مورد استفاده واقع شود و ثانیاً با دروس دیگر ارتباط و هم‌خوانی داشته باشد (هر چند که این ارتباط باید بیشتر شود) و ثالثاً از بر کردن ذهن دانش آموز با حفظیات سخت و بی‌مورد پرهیز شده و نیز سعی گردیده است که بیشتر بر عمق یادگیری اضافه گردد تا بر وسعت آن.

ادامه صفحه ۱۷

مهارت‌های دیگر به کولبی ارائه می‌گردید. یکی از تمرین‌های مورد علاقه کولبی آهنگ‌های دارای شعرهای قافیه‌دار بود که او را تشویق و ترغیب می‌کرد تا با به‌کارگیری یک کلمه هم قافیه با شعر آن ترانه، آن را تکمیل کند.

او بزودی ۸ قطعه از این ترانه‌های قافیه‌دار را به نحو مطلوبی فراگرفت که بیش از تکالیفی بود که درمان‌گر برایش در نظر گرفته بود. کولبی بیش از همه تمریناتش از تمرینی لذت می‌برد که در آن نام یک اسباب بازی یا ساز که بر روی کارتی چاپ شده بود و در میان توده‌ای از کارت‌ها قرار داشت برمی‌داشتند و کولبی آن را می‌خواند. هنگامی که کولبی به درستی نام شیء را از روی کارت می‌خواند، فرصت و اجازه بازی با آن شیء را به عنوان جایزه بدست می‌آورد و اغلب هم قادر بود کلمه طبل را درست بخواند.

والدین او معتقدند که در فرایند طرح آموزش انفرادی IEP کولبی، موسیقی درمانی به ویژه در دسترسی به اهداف این فرایند بسیار سودمند بوده است بنابراین گفته آنان موسیقی درمانی بستری متفاوت و مفرح را برای یادگیری و تکرار و تمرین اضافی که کولبی برای کسب مهارت‌های خاص به آن نیاز دارد فراهم می‌سازد.

توجه به ویژگیهای کودکان ناشنوا باعث سخت‌تر شدن مطالب و مفاهیم می‌گردد. بنابراین بجا دانسته‌اند که این مفاهیم به ظاهر مجزا را، با همان باطن مرتبط و درهم تنیده خود به دانش آموز ارائه دهند.

نکته دیگری که به سادگی کتاب رونق بخشیده است درهم تنیدگی مفاهیم تاریخ، جغرافی و تعلیمات مدنی در قالب دروسی واحد است.

در این رابطه دانش آموز باید با برخی مفاهیم علوم اجتماعی آشنا شود اما این آشنایی طوری مطرح شده است که دانش آموز احساس کند به عنوان یک ضرورت باید از این مطلب استفاده کند و بلافاصله مفهوم موردنظر در اثنای درس به کار گرفته شده و جنبه کاربردی به خود گرفته است تا بدین ترتیب علاوه بر تعمق بخشیدن به مفاهیم، حافظه دانش آموز را به طور غیر مستقیم به خود معطوف کند. برای مثال در جایی که به مفاهیم کوهستان و رشته کوه پرداخته شده، عملاً یکی از استان‌های ناحیه کوهستانی که نماینده مناسبی از آن ناحیه است، معرفی گردیده است. سپس ضمن آشنا ساختن دانش آموز با ویژگی‌های استان موردنظر، به دور از پیچیدگی‌های تاریخی و سلسله‌های رنگارنگ و متعدد پادشاهان، نگاهی به تاریخ (آنهم بیشتر از نوع مردمی) و مهم‌ترین حوادث تاریخی داشته و در قالب همان درس به معرفی کلی بافت زندگی و کار مردم آنجا پرداخته شده است بطوری که با دقت در متن درس گاه احساس می‌شود که یکی از اهالی همان استان درباره استان خود صحبت می‌کند.

با توجه به صفحات کتاب توجه بیننده به تصاویر مختلف و متعدد درس نیز جلب خواهد شد که با وسواس خاصی در تناسب تصاویر و مفاهیم آن کوشش شده است. این تصاویر یکی دیگر از جنبه‌های مثبت کتاب است که به سادگی مفاهیم درس کمک شایانی می‌کند. زیبایی تصاویر گاهی دانش آموز را چنان مشغول می‌سازد که بخوبی جای‌گزینی مناسبی برای سخنرانی معلم می‌گردد.

